

Mi a szellemi tulajdon két területe?

VIII./2. fejezet: Szerzői jog

A szellemi tulajdon másik ága, a szerzői jog a szerzői művek és a kapcsolódó tevékenységek védelmét szolgálja. E terület legfontosabb kérdéseit a szerzői jogról szóló *1999. évi LXXVI. törvény* (Sztjv.) szabályozza.

VIII./2.1.: A szerzői jogi védelem tárgya

Szerzői jogi védelem alatt állnak az *irodalmi, művészeti és tudományos* alkotások, így pl.

irodalmi (pl. szépirodalmi, szakirodalmi, publicisztikai) mű 	nyilvánosan tartott beszéd 	számítógépi program és a hozzá tartozó dokumentáció (szoftver) 	színmű, zenés színmű, táncjáték, némajáték
zenemű, szöveggel vagy anélkül 	rádió- és televíziójáték 	filmalkotás és más audiovizuális mű 	rajz, festmény, szobor, metszet és ezek terve
fényművészeti alkotás 	jelmez- és díszletterv 	terkép 	műszaki létesítmény terve
építészeti alkotás és annak terve 	iparművészeti alkotás és annak terve 	ipari tervezőművészeti alkotás 	gyűjteményes és műnek minősülő adatbázis

2. ábra: Szerzői jogi védelem alatt álló alkotások [Sztjv. 1. § (1)-(2) bek.]

VIII./2.2.: A szerzői jog jogosultja

A szerzői jog azt illeti, aki a *művet megalkotta* (szerző). Szerzői jogi védelem alatt áll – az eredeti mű alkotóját megillető jogok sérelme nélkül – más művének át- vagy feldolgozása, illetve fordítása is, ha annak egyéni, eredeti jellege van. Több szerző közös műve esetében – ha annak részei nem használhatók fel önállóan – a szerzői jog *együttesen* és általában egyenlő arányban illeti meg a szerzőtársakat; a szerzői jog megsértése ellen azonban bármelyikük *önállóan* is felléphet. (Sztjv. 4. és 5. §)

VIII./2.3.: A szerzőt megillető jogok

A szerzőt a *mű létrejöttétől kezdve* megilleti a szerzői jogok összessége. A szerzői jogi jogosultságok két csoportja a *személyhez fűződő* és a *vagyoni jogok*. (Sztjv. 9-29. §)

Személyhez fűződő jogok	Vagyoni jogok
- a mű nyilvánosságra hozatala, a nyilvánosságtól visszavonása	- a mű egészének vagy azonosítható részének anyagi és nem anyagi formában történő felhasználása és felhasználásának engedélyezése
- a szerző nevének feltüntetése, szerzői minőségének elismerése	Felhasználásnak minősül: - a többszörözés, - a terjesztés, - a nyilvános előadás, - a nyilvánossághoz közvetítés sugárral vagy másként, - a sugározott műnek az eredetileg képest más szervezet közbeiktatásával a nyilvánossághoz történő továbbközvetítése, - az átdolgozás, - a kiállítás.
- a mű megvédése az eltorzítástól, a megcsönkítéstől vagy a szerzőre egyéb módon sérelmes megváltoztatástól (a mű integritásához való jog) - nem ruházhatók át, a jogok másoként sem szállhatnak át, és a szerző nem mondhat le róluk.	- a műben szereplő jellegzetes és eredeti alak kereskedelmi hasznosítása és az ilyen hasznosítás engedélyezése
	- főszabályként nem ruházhatók át, másként sem szállhatnak át, és azokról lemondani sem lehet. De: - örökölhetők, róluk halál esetére rendelkezni lehet, - az örökös útján megszerző személyek a jogokról egymás javára rendelkezhetnek, - egyes műfajoknál, illetve esetekben (pl. szoftverek, adatbázisok, a munkaviszonyban alkotott, a reklámozás céljára megrendelt és a filmalkotásokban felhasználásra kerülő művek) a vagyoni jogok átruházhatók, át szállhatnak vagy átveszhetnek.

11. táblázat: A személyhez fűződő és a vagyoni jogok jellemzői

Petőfi Sándor szerzői jogai védelemben részesülnek-e még?

VIII./2.4.: A védelmi idő

A szerzői jogok a szerző életében és halálától számított 70 éven át védelemben részesülnek. A védelmi időt a szerző halálát követő év első napjától, szerzőtársak esetében az utoljára elhunyt szerzőtárs halálát követő év első napjától kell számítani. Ha a szerző személye nem állapítható meg, a védelmi idő a mű első nyilvánosságra hozatalát követő év első napjától számított 70 év. Ha azonban ez alatt az idő alatt a szerző jelentkezik, a védelmi időt az előbbiek szerint kell számítani. (Szjtv. 31. §)

VIII./2.5.: A szabad felhasználás esetei

Csak a nyilvánosságra hozott művek használhatók fel szabadon, amennyiben ez

- A) nem sérelmes a mű rendes felhasználására;
- B) indokolatlanul nem károsítja a szerző jogos érdekeit;
- C) megfelel a tisztesség követelményeinek;
- D) nem irányul a szabad felhasználás rendeltetésével össze nem férő célra.

A szabad felhasználás díjtalan, ahhoz a szerző engedélye nem szükséges. Főbb esetei: a mű részleteinek idézése, szemléltetés érdekében iskolai oktatás, tudományos kutatás céljára történő átvétel, magáncélú másolás, belső (intézményi célra) történő másolatkészítés könyvtárak, oktatási intézmények, múzeumok, levéltárak részéről, kép- és hangarchívumok, rádió- vagy televíziószervezet által saját eszközökkel készített ideiglenes rögzítés a saját műsor sugárzásához jogszerűen felhasználható műről stb. (Szjtv. 33-41. §)

VIII./2.6.: A szerzői joghoz kapcsolódó jogok

Az Szjtv. nemcsak a szerzők, hanem az ún. *kapcsolódó jogok jogosultjainak* teljesítményeit is védelemben részesíti. A kapcsolódó jogi jogosultak közé tartoznak

- A) a szerzői joggal *szomszédos jogok jogosultjai*, így (Szjtv. 73-82. §)
 - a) az előadóművészek;
 - b) a hangfelvételek előállítói;
 - c) a rádió- és televíziószervezetek és
 - d) a filmelőállítók, valamint
- B) az *adatbázis-előállítók*. (Szjtv. XI/A. fejezet)

Fontos hangsúlyozni, hogy a kapcsolódó jogok védelme nem befolyásolja az irodalmi, tudományos és művészeti alkotásokat érintő szerzői jogok védelmét. [Szjtv. 83. § (1) bek.]